

Jitka Hůsková, Petra Kašná

Ošetřovatelství – ošetřovatelské postupy pro zdravotnické asistenty

Pracovní sešit II/2. díl

organizace práce – sledování fyziologických funkcí –
vyprazdňování moči a stolice

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Mgr. Jitka Hůsková, Mgr. Petra Kašná

OŠETŘOVATELSTVÍ – OŠETŘOVATELSKÉ POSTUPY PRO ZDRAVOTNICKÉ ASISTENTY
Pracovní sešit II/2. díl

Recenze:

Mgr. Taťána Filipová

Mgr. Pavla Horská

© Grada Publishing, a. s., 2009

Cover Photo © fotobanka allphoto, 2009

Vydala Grada Publishing, a. s.

U Průhonu 22, Praha 7

jako svou 3641. publikaci

Kresby dodaly autorky.

Odpovědný redaktor, sazba a zlom Mgr. Václav Urban

Počet stran 88

1. vydání, Praha 2009

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

Autorky děkují za oporu a technickou spolupráci Mgr. Ladislavu Peřestému.

Názvy produktů, firem apod. použité v této knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.

Postupy a příklady v knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění ale nevyplývají pro autory ani pro nakladatelství žádné právní důsledky.

Všechna práva vyhrazena. Tato kniha ani její část nesmí být žádným způsobem reprodukovány, ukládány či rozšiřovány bez písemného souhlasu nakladatelství.

ISBN 978-80-247-2854-4 (tištěná verze)

ISBN 978-80-247-6510-5 (elektronická verze ve formátu PDF)

© Grada Publishing, a.s. 2011

Obsah

Slovo úvodem	6
1 Organizace práce zdravotnického týmu	7
1.1 Organizace a řízení ošetrovatelské péče	7
1.2 Práva nemocných	9
1.3 Předávání informací o poskytované ošetrovatelské péči	11
1.4 Potřeby nemocných	13
1.5 Ošetrovatelský proces	15
1.6 Ošetrovatelská dokumentace	21
1.7 Výzkum v ošetrovatelství	22
2 Sledování fyziologických funkcí	23
2.1 Úvod do problematiky příznaků nemocí	23
2.2 Měření a vážení nemocných	25
2.3 Měření tělesné teploty	30
2.4 Měření dechu	39
2.5 Měření pulzu	44
2.6 Měření krevního tlaku	48
3 Vyprazdňování moči a stolice	54
3.1 Cévkování močového měchýře	60
3.2 Cévkování ženy	63
3.3 Cévkování muže	66
3.4 Péče o permanentní močový katétr	68
3.5 Vyprazdňování stolice	71
3.6 Klyzma	78
Seznam použité literatury	85

Slovo úvodem

Tato učebnice, která je určena pro žáky a jejich učitele středních zdravotnických škol, oboru Zdravotnický asistent, si klade za cíl podpořit interaktivní výuku v oblasti ošetrovatelských postupů v souladu s odbornými kompetencemi.

Strukturování jednotlivých kapitol této učebnice umožňuje pracovat s množstvím nových poznatků, ale i dostupných mezioborových informací. Autorský kolektiv se snažil při tvorbě publikace o podporu rozvoje žákovských schopností třídit nové informace z více perspektiv a posuzovat jejich význam pro vlastní potřeby, a tím naplnit jednu z klíčových kompetencí žáka střední školy.

Členění jednotlivých dílů umožňuje flexibilně přecházet k jednotlivým tématům podle individuálního plánu učitele, žáka nebo školy, a to i v rámci školního vzdělávacího programu. Učebnice nepředkládá pouze hotový informativní text, zahrnuje i prostor pro žáka, pro vklad jeho myšlenek a poznámek podle výkladu a pokynů učitele.

Ošetrovatelství by mělo nabídnout interaktivní uspořádaný poznávací proces základních ošetrovatelských postupů, se kterými se žák setká v reálném nemocničním prostředí, a to včetně řešení komunikativních dovedností vztahu mezi zdravotnickým personálem a nemocným člověkem.

Do odborné učebnice jsou zakomponovány prvky kritického myšlení, které jsou vázány na skutečné podněty, ke kterým má profese zdravotnického asistenta vztah. Nabízí jak ucelenou představu o postupu ošetrovatelského výkonu, tak i strategie podporující kritické myšlení vyžadující aktivitu při řešení úkolu. Učebnice navazuje na již publikované teorie ošetrovatelských postupů a předpokládá, že si je žák osvojí při praktickém vyučování ve vyšším ročníku.

Učebnice nabízí třífázový model učení:

1. **Evokace.** Co žák už o daném tématu ví a zná (s využitím mezipředmětových vztahů). Formou evokačního cvičení dává možnost žákovi volně se vyjadřovat a zaktivizovat své kognitivní procesy do další fáze, kdy se setká s novými informacemi.
Příklad: Využití interaktivních metod opakování otázek, které mají žáci zodpovědět apod.
2. **Uvědomění si významu.** Učebnice pracuje se žákem na nových informacích, udržuje jeho zájem při zahájení konkrétní dovednosti ošetrovatelského postupu.
Příklad: Využití interaktivních metod spojování terminologických pojmů, doplňování tabulek a grafů apod.
3. **Reflexe.** Učitel se žákem uvažuje v učebnici o tom, čeho ve výuce dosáhli. Sjednocují a třídí poznatky, hodnotí dopad ošetrovatelského postupu na klienta – nemocného člověka.
Příklad: Využití interaktivních metod „pětílístek“, vedení rozhovoru s klientem apod.

Neméně důležitou součástí jsou pro žáka i kladené otázky v oblasti environmentální výchovy, která souvisí s ošetrovatelskou péčí.

Podle našeho názoru chyběla na trhu takto strukturovaná učebnice, která by akceptovala žákovu kreativitu, styl jeho učení a kritické myšlení vůbec, zvláště na úrovni středního vzdělávání zdravotnických oborů. Pokud vám učebnice pomůže při studiu, pak splnila účel. Autorský kolektiv přivítá jakékoliv vaše náměty a připomínky pro vytváření dalších učebních materiálů. Prosím, použijte e-mailovou adresu jitka.huskova@szs.uhedu.cz.

Mgr. Jitka Hůsková

1 Organizace práce zdravotnického týmu

Odborné kompetence

Zdravotnický asistent realizuje ošetrovatelskou péči pod odborným dohledem všeobecné sestry nebo porodní asistentky metodou ošetrovatelského procesu.

Obecné cíle pro žáky

Žák:

- ▶ Teoreticky zdůvodní organizaci a řízení ošetrovatelské péče.
- ▶ Při realizaci ošetrovatelské péče se řídí Právy nemocných.
- ▶ Uplatňuje v realizaci péče metodu ošetrovatelského procesu.
- ▶ Podílí se na dokumentování realizační fáze ošetrovatelského procesu.

Úkol – Metodou pětílístku se pokus o vyjádření slova ošetrovatelsví (vytvoření pěti řádkové „básničky“ na ústřední téma).

Na první řádek napiš ústřední slovo – podstatné jméno OŠETŘOVATELSTVÍ.

Na druhý řádek napiš 2 přídavná jména, která charakterizují slovo OŠETŘOVATELSTVÍ.

Na třetí řádek napiš 3 slovesa, která se užívají se slovem OŠETŘOVATELSTVÍ.

Na čtvrtý řádek napiš 4 různá slova, která slovo OŠETŘOVATELSTVÍ dále charakterizují.

Na pátý řádek napiš podstatné jméno – synonymum ke slovu OŠETŘOVATELSTVÍ.

1.1 Organizace a řízení ošetrovatelské péče

Ošetrovatelská péče je poskytována v tomto schématu:

Realizačním předpokladem pro poskytování aktivní ošetrovatelské péče je tzv. **skupinová péče**. V současném vnímání ošetrovatelsví se do péče zapojuje metoda ošetrovatelského procesu (viz dále). Ošetrovatelský proces řídí všeobecná sestra nebo porodní asistentka.

Úkol – I slovník je cesta ke hledání. Využij i internetový vyhledávač.

Je rozdíl ve slově klient x pacient? Pokud ano, napiš jaký.

Empty grid for student response.

Skupinová péče

Všeobecná sestra (porodní asistentka) má ve službě přidělenou skupinu nemocných, u kterých provádí jak pasivní, tak aktivní ošetřovatelskou péči. Péče je podřízována individuálním potřebám klienta a respektuje Práva nemocných (klient např. provádí hygienu podle potřeby během dne).

V této skupině jí pomáhá plnit závislé a nezávislé činnosti zdravotnický asistent. Všeobecná sestra nese odpovědnost za péči ve svěřené skupině nemocných, zdravotnický asistent pracuje pod jejím odborným dohledem. U specializované a vysoce specializované ošetřovatelské péče zdravotnický asistent pracuje pod jejím přímým vedením.

Funkční systém

Poskytování péče vychází z aktuálních činností na oddělení (např. v 6 hodin ráno se na celé ošetřovací jednotce provádí hygienická péče bez ohledu na individuální potřebu spánku a odpočinku klienta. I když zrovna usnul, ošetřovatelský personál ho budí k hygieně.).

Každý z ošetřovatelského personálu má určené výkony, které musí splnit u všech nemocných na oddělení během své služby. Zjednodušeně můžeme říct, že sestra – asistent dostane funkci na výkon: např. podávání léků u všech nemocných na celém oddělení.

Úkol – Proved' porovnání výhod a nevýhod funkčního systému a skupinové péče do tabulky ANO – NE.

Comparison table between Group care and Functional system with 9 rows of questions.

Úkol – Ve kterém systému by se Ti líbilo pracovat? Proč?

Empty grid for student response regarding preferred work system.

Právo č. 6

Pacient má právo očekávat, že veškeré zprávy a záznamy týkající se jeho léčby jsou považovány za důvěrné. Ochrana informací o nemocném musí být zajištěna i v případech počítačového zpracování.

Právo č. 7

Pacient má právo očekávat, že nemocnice musí podle svých možností přiměřeným způsobem vyhovět pacientovým žádostem o poskytování péče v míře odpovídající povaze onemocnění...

Právo č. 8

Pacient má právo předpokládat, že jeho léčba bude vedena s přiměřenou kontinuitou. Má právo předem vědět, jací lékaři, v jakých ordinačních hodinách a na jakém místě jsou mu k dispozici...

Právo č. 9

Pacient má právo na podrobné a jemu srozumitelné vysvětlení v případě, že se lékař rozhodl k nestandardnímu postupu či experimentu...

Právo č. 10

Nemocný v závěru života má právo na citlivou péči všech zdravotníků, kteří musí respektovat jeho přání, pokud nejsou v rozporu s platnými zákony.

Právo č. 11

Pacient má právo a povinnost znát a řídit se platným řádem zdravotnické instituce, v níž se léčí.

Úkol – Zamysli se nad právem na informovanost nemocného.

1. Má klient právo na informace?	ANO – NE
2. Má klient právo na všechny informace?	ANO – NE
3. Má právo i na informace, které mohou ohrozit jeho psychický stav?	ANO – NE

Neinformovaný klient – důsledky. Mohou být i pozitivní?

1.3 Předávání informací o poskytované ošetrovatelské péči

Porada ošetrovatelského týmu

Ošetrovatelský tým diskutuje na poradě pod vedením všeobecné sestry o závažných ošetrovatelských problémech na oddělení a o potřebách jednotlivých nemocných.

Na poradu ošetrovatelského týmu může navazovat ošetrovatelská vizita.

Úkol – V čem vidíš výhodu těchto porad? A jak se bude lišit ošetrovatelská vizita od vizity lékařské?																			

Ošetrovatelská vizita

Návštěva ošetrovatelského týmu u lůžka nemocného.

Hlášení o předávání služby

Na konci každé služby musí dojít k předání informací o klientech písemnou, ale i ústní formou. Informace jsou předány nově příchozí službě. Hlášení sester je doposud stále nejužívanějším způsobem předávání informací o poskytované ošetrovatelské péči na ošetrovací jednotce. Je součástí vedené ošetrovatelské dokumentace.

Úkol – Navrhni údaje, které by mohly být obsaženy v písemném hlášení o předávání služby.																			
Má záznam vypadat takto?										ANO – NE									
Nováček, pokoj 6/3 – žlučník k operaci zítra, nic nepotřebuje.																			
Návrh:																			

Primární sestra

Primární sestra = způsob aplikace individualizované ošetrovatelské péče

Primární sestra je pojem, který se objevuje v moderním pojetí ošetrovatelství a znamená přidělení všeobecné sestry (porodní asistentky) nemocnému po jeho přijetí do nemocnice. Tato sestra zajišťuje plánování a vedení ošetrovatelské péče po celou dobu hospitalizace konkrétního klienta. Primární sestra provádí u nemocného ošetrovatelské posuzování, specifikuje jeho problémy a stanovuje plán pro realizaci ošetrovatelské péče. Komunikuje také s příbuznými klienta o zapojení rodiny do péče.

Vlastní realizace péče je pak delegována na sestry a asistenty konající právě službu na oddělení.

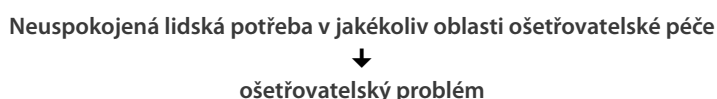
Je ve vaší nemocnici zavedena funkce – primární sestra? ANO – NE

+

Úkol – V pyramidě najdi potřeby, které zahrnují potřeby v ošetřovatelské péči.

Potřeby biologické – pyramida																																										
Potřeby psychosociální – pyramida																																										
Potřeby kulturní – pyramida																																										
Potřeby duchovní – pyramida																																										

Při sběru informací (ošetřovatelská anamnéza, viz dále) všeobecná sestra nebo porodní asistentka posuzuje, v jakém aktuálním stavu se potřeby člověka nacházejí.

Úkol – Zamysli se, jak by se mohly níže uvedené potřeby nemocí změnit, vystupňovat . .

Potřeba se umýt																																															
Potřeba se najíst																																															
Potřeba vidět příbuzné																																															
Potřeba informací o ošetřovatelském výkonu																																															
Potřeba číst si knihu																																															
Potřeba být v příjemném prostředí																																															

Lidskými potřebami se dále zabývá předmět psychologie.

1.5 Ošetřovatelský proces

Co je to ošetřovatelský proces

Ošetřovatelský proces je metoda poskytování ošetřovatelské péče.

Zdravotnický asistent je zařazen nejen do realizace ošetřovatelského procesu, ale je úzkým spolupracovníkem všeobecné sestry (porodní asistentky) ve všech jeho fázích.

Fáze ošetrovatelského procesu

1. fáze ošetrovatelského procesu – ošetrovatelská anamnéza
2. fáze ošetrovatelského procesu – ošetrovatelská diagnostika
3. fáze ošetrovatelského procesu – ošetrovatelské plánování
4. fáze ošetrovatelského procesu – ošetrovatelská realizace plánu
5. fáze ošetrovatelského procesu – ošetrovatelské hodnocení

Úkol – Přiřaď otázky k jednotlivým fázím ošetrovatelského procesu.	
▶ To, co jsem udělala pro nemocného, je dobré?	fáze.....
▶ Co mohu pro mého nemocného udělat?	fáze.....
▶ Kdo je můj nemocný?	fáze.....
▶ Postupuji podle plánu.	fáze.....
▶ Má můj nemocný problém, který umím pojmenovat?	fáze.....

Úkol – Která významná česká osobnost ošetrovatelství (viz kapitola Historie ošetrovatelství) se zasloužila o zavádění Ošetrovatelského procesu do výuky a praxe?	

Ošetrovatelská anamnéza

Ošetrovatelská anamnéza, také tzv. *ošetrovatelské posuzování*, je fází, ve které sestra zjišťuje stav individuálních potřeb nemocného v oblasti:

- ▶ potřeb biologických
- ▶ potřeb psychosociálních
- ▶ potřeb kulturních
- ▶ potřeb duchovních

Pokud není některá z lidských potřeb v těchto oblastech v normě odpovídající věku a vývoji nemocného, hovoříme o ošetrovatelském problému.

Jak ošetrovatelský personál získává informace o nemocném?

- ▶ prostudováním zdravotnické dokumentace
- ▶ z informací od dalšího zdravotnického personálu
- ▶ vedením rozhovoru s nemocným
- ▶ pozorováním nemocného
- ▶ vedením rozhovoru s příbuznými
- ▶ nemocného fyzikálně vyšetří (např. fyziologické funkce...)
- ▶ nemocného vyšetří pomocí testů a škál, které se v ošetrovatelství používají (např. Nortonova stupnice hodnocení dekubitů apod.).

Rozhovor a pozorování nemocného

Před zahájením této činnosti již máme o nemocném vstupní informace ze zdravotnické dokumentace (víme, jak se klient jmenuje, kolik je mu let, jak dlouho zde leží, s jakou lékařskou diagnózou apod.).

Dále si připravíme strukturu – osnovu rozhovoru nebo pozorování, abychom skutečně zjišťovali to, co chceme vědět – ošetrovatelské problémy, příčiny, příznaky a vzájemné souvislosti těchto problémů.

Ošetrovatelská anamnéza by měla být získána u nemocného do 24 hodin od přijetí. Zdravotnický asistent úzce spolupracuje se všeobecnou sestrou (porodní asistentkou) při získávání informací pro ošetrovatelskou anamnézu, protože je s klientem hodně v kontaktu.

Takto získané informace usnadní činnosti druhé fáze ošetrovatelského procesu.

Nezbytným předpokladem je písemné zpracování ošetrovatelské anamnézy.

- **Ošetrovatelství je dialog mezi lidmi.**
- **Ošetrovatelství se zakládá na vztahu mezi lidmi.**

Úkol – Sestavte si strukturu – osnovu rozhovoru a pozorování, kterou budete používat při praktickém vyučování v příštím školním roce k získávání informací o nemocném. Využijte i stávající žákovskou dokumentaci – pozorování vaší školy.

Zaměř se také na kladení otázek v oblasti:	ANO – NE – JAK												
1. Zásad rozhovoru:													
▶ Rozhovor mám vést ráno, večer?													
▶ Rozhovor mám vést na pokoji?													
▶ U rozhovoru mám sedět nebo stát?													
▶ U rozhovoru mám mluvit nahlas?													
▶ U rozhovoru se mám dívat na papír?													
▶ U rozhovoru se mám dívat na klienta?													
▶ U rozhovoru si mám sednout do lůžka?													
▶ U rozhovoru mám být zády ke klientovi?													
▶ U rozhovoru se mám usmívat?													
2. Struktury rozhovoru:													
▶ Mám se zaměřit jenom na hygienu?													
▶ Mám hovořit o počasí?													
▶ Mám hovořit o tom, co nemocného baví?													
▶ Mám mu říkat dědo, babi?													
▶ Mohu se zeptat, jestli chce se mnou vůbec hovořit?													
▶ Mám pozorovat, jaké má vlasy, nehty, kůži?													
▶ Mám pozorovat, jestli pije tekutiny?													
▶ Mám pozorovat, jestli ho něco bolí?													
▶ Mám se zeptat, jestli něco nepotřebuje?													

Úkol – Vedení rozhovoru s klientem – proved' rozbor a vyhodnocení rozhovoru.

Sestra:
 „Jak se jmenujete?“
 Klient:
 „Luboš Marek.“
 Sestra:
 „Jak?“ Stojí nad klientem, dívá se nevěřícně do dokumentace, silně voní parfémem, nenechá klienta mluvit a pokračuje:
 „To je divné, Marek, nebo Luboš, musím se podívat do počítače. Takže teď k Vám. Nemám moc času, musím tady vypsát nějaká lejstra, tak se budu ptát a Vy budete odpovídat.
 Nepotřebujete nic? Líbí se vám tu, že? Nebolí Vás nic, že?“
 Klient:
 „Ne, radši nic nepotřebuji a už mě to ani nebolí.“

